

ВСТУП

Інтелектуальна власність – це комплексна галузь науки, що регулює відносини, пов’язані з набуттям, здійсненням та захистом особистих немайнових та майнових прав на об’єкти інтелектуальної власності. Розвиток ринкових відносин, посилення конкурентної боротьби між учасниками цивільного обороту, зростання способів та форм відтворення результатів літературно-художньої діяльності, розширення сфер застосування результатів науково-технічної діяльності сприяє зростанню попиту на об’єкти інтелектуальної власності та обумовлює необхідність подальшого вдосконалення системи правової охорони та захисту особистих немайнових та майнових прав суб’єктів права інтелектуальної власності.

Інтелектуальна власність є однією з навчальних дисциплін, яка дає знання з охорони результатів інтелектуальної, творчої діяльності. Представлений підручник з навчального курсу «Інтелектуальна власність» призначений для підготовки фахівців освітньо-кваліфікаційних рівнів спеціаліста і магістра з економічних спеціальностей і розрахований на вивчення засад інтелектуальної власності.

У процесі викладання курсу та його самостійного вивчення перед студентами постають такі **завдання**:

- засвоєння теоретичних положень та положень чинного законодавства України, міжнародних та регіональних стандартів правової охорони інтелектуальної власності, ознайомлення з доктринальними підходами вчених правників до окремих проблем права інтелектуальної власності та практикою тлумачення і застосування законодавства в цій сфері;

- відпрацювання навичок застосування чинного законодавства в практичній діяльності для вирішення конкретних завдань, пов’язаних з реалізацією та захистом особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності.

Після вивчення навчальної дисципліни студент повинен **знати**:

- роль інтелектуальної власності в соціально-економічному розвитку суспільства та держави;
- тенденції розвитку законодавства України та наукової доктрини з питань права інтелектуальної власності;
- основні принципи та джерела правового регулювання відносин, пов'язаних з засвідченням прав на об'єкти інтелектуальної власності, реалізацією та захистом особистих немайнових та майнових прав суб'єктів права інтелектуальної власності;
- зміст основних категорій у сфері інтелектуальної власності;
- основні інститути права інтелектуальної власності;
- систему об'єктів права інтелектуальної власності та умови набуття прав інтелектуальної власності;
- суб'єктів права інтелектуальної власності та систему особистих немайнових та майнових прав інтелектуальної власності;
- правові форми використання об'єктів інтелектуальної власності;
- договірні конструкції з розпоряджання майновими правами інтелектуальної власності;
- форми, порядок та способи захисту прав інтелектуальної власності;
- засади економіки інтелектуальної власності;
- організацію та функціонування системи органів правової охорони та захисту прав інтелектуальної власності.

уміти:

- володіти юридичною термінологією, понятійним апаратом науки, загальнонауковою та спеціальною правничою методологією;
- складати цілісне уявлення про сучасні проблемні питання права інтелектуальної власності, оцінювати проблеми його теорії та практики застосування норм законодавства з метою вироблення конкретних пропозицій по вдосконаленню окремих положень вітчизняного законодавства у цій сфері;
- тлумачити положення нормативно-правових актів, розуміти механізми правозастосування та його особливості, вміти застосувати норми права при моделюванні способів розв'язання конкретних юридичних ситуацій та розв'язанні задач;

- приймати активну творчу участь в наукових дискусіях з проблем розвитку права інтелектуальної власності в Україні та проводити аналіз положень законодавства та наукових досліджень під час підготовки рефератів, доповідей, курсових та дипломних (магістерських) робіт;

ознайомитися:

- з чинним законодавством України, міжнародно-правовими актами у сфері інтелектуальної власності, Директивами та Регламентами Європейського Союзу з питань інтелектуальної власності, з науковою літературою та сучасними науково-методичними розробками в галузі проблематики, з практикою застосування чинного законодавства при вирішенні спорів з питань інтелектуальної діяльності.

Навчальний курс «Інтелектуальна власність» покликаний сприяти поглибленому вивченню сучасного стану та перспектив розвитку законодавства України у сфері інтелектуальної власності, зокрема положень міжнародних договорів та угод, «наднаціональної» системи законодавства з питань інтелектуальної власності, Цивільного кодексу України (далі – ЦК України), спеціального законодавства України про інтелектуальну власність, підзаконних нормативно-правових актів у цій сфері, аналізу матеріалів судової практики, які мають не лише теоретичне, а й практичне значення.

Навчальним планом на вивчення курсу «Інтелектуальна власність» передбачено проведення лекцій, практичних (семінарських) занять, самостійна робота студентів, підсумковий контроль знань з курсу у вигляді іспиту (заліку).

Лекції мають наставно-методичний характер і спрямовані на висвітлення найважливіших, проблемно-концептуальних, методологічних аспектів з курсу.

Практичні (семінарські) заняття виступають як засіб закріплення та поглиблення знань, отриманих під час лекцій, вивчення навчальної та наукової літератури, консультацій, самостійної роботи студента. Вони повинні проводитися за максимально інтенсивною методикою, що включає у себе активність присутніх на ньому осіб в обговоренні винесених на заняття

теоретичних питань, вирішенні практичних завдань, знання теоретичного та нормативного матеріалу, здатність до критичного осмислення і постановки проблемних питань. Під час практичних (семінарських) занять практикуються елементи теоретичного моделювання і практичного аналізу; вивчаються запропоновані контрольні питання та розв'язуються конкретні проблемні ситуації. Дуже важливо, щоб студенти зрозуміли загальну логіку та спрямування права інтелектуальної власності на практику застосування законодавства у цій сфері.

Викладач, що проводить семінарські заняття повинен оцінити стан та процес проведення роботи в умовах обмеженого часу, здібності до виявлення дискусійних питань, здатність студента аналізувати зміст нормативно-правових актів, вміння застосовувати їх положення при вирішенні практичних завдань, здібності студентів до ведення наукових дискусій, обґрунтування своїх відповідей та вміння відстоювати власну точку зору.

Крім того, у процесі підготовки до практичних (семінарських) занять, студенти можуть бути залучені для підготовки доповідей, написання рефератів з метою вироблення у них навичок до самостійної роботи над науковими джерелами та нормативно-правовими актами, а також актами органів судової влади з тим, щоб на підставі проведеного аналізу та узагальнень, мати змогу зробити власні висновки та відстоювати власну точку зору з тих чи інших питань.

Підводячи підсумки практичного заняття викладач звертає увагу та аналізує допущені помилки, питання, що були розкриті не у повному обсязі, визначає вірні відповіді при вирішенні практичних завдань, оцінює виступи студентів, зокрема, та ступінь підготовленості аудиторії взагалі.

Представлений підручник з дисципліни «Інтелектуальна власність» складається з тематичного плану навчальної дисципліни за темами лекцій; за темами практичних занять, рекомендованих джерел до навчальної дисципліни, переліку навчальної та наукової літератури, питань для самоперевірки знань з курсу.

У підручнику міститься *перелік рекомендованих джерел до навчальної дисципліни*. Нормативно-правові акти, роз'яснення органів влади та наукова та навчальна література згруповані відповідно до розділів, що допоможе студенту визначити основні та додаткові джерела для успішного засвоєння питань кожної теми відповідного розділу. Викладач, який проводить заняття, повинен звертати увагу студентів на останні (за часом) зміни у законодавстві в сфері правової охорони інтелектуальної власності, останні (за часом) узагальнення та роз'яснення органів судової влади. Він може рекомендувати додаткову літературу з врахуванням сучасних публікацій, можливостей бібліотеки та тематики дискусійних питань, що виникають під час проведення практичних занять. При підготовці студент повинен опрацювати рекомендовану спеціальну літературу, нормативно-правові акти і лише після цього може приступати до підготовки самостійних досліджень, вирішення практичних завдань. Звернення до посилань на *корисні Інтернет-ресурси* допоможе отримати додаткову інформацію щодо окремих практичних аспектів засвідчення прав інтелектуальної власності, реалізації, захисту прав інтелектуальної власності тощо.

Звернення до *переліку літератури для поглибленого вивчення навчальної дисципліни* стане у нагоді студентам при написанні самостійних аналітичних досліджень з права інтелектуальної власності. У підручнику надається *орієнтовний перелік питань для самостійної перевірки знань* з навчальної дисципліни при підготовці студентів до іспиту.

Авторський колектив сподівається, що цей підручник стане у нагоді студентам для успішної підготовки до занять з навчальної дисципліни «Інтелектуальна власність» та усім особам, зацікавленим у вивченні загальних засад регулювання відносин у сфері інтелектуальної власності.

Автори з вдячністю прагнуть врахувати всі слушні зауваження, пропозиції та поради щодо вдосконалення цього підручника, які приймаються за адресою електронної пошти: tigrangel@te.net.ua

Зміст

ВСТУП	3
ТЕМАТИЧНИЙ ПЛАН НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «ІНТЕЛЕКТУАЛЬНА ВЛАСНІСТЬ»	8
ЗМІСТ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ ЗА ТЕМАМИ ЛЕКЦІЙНИХ І ПРАКТИЧНИХ ЗАНЯТЬ	9
Розділ 1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ ПРО ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ТА СИСТЕМУ ЇЙОГО ОХОРОНИ	9
Розділ 2. АВТОРСЬКЕ ПРАВО	40
Розділ 3. СУМІЖНІ ПРАВА	89
Розділ 4. ПРАВО ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ НА ЗАСОБИ ІНДИВІДУАЛІЗАЦІЇ УЧАСНИКІВ ЦИВІЛЬНОГО ОБОРОТУ, ТОВАРІВ ТА ПОСЛУГ	152
Розділ 5. ПАТЕНТНЕ ПРАВО	213
Розділ 6. ПРАВА НА НЕТРАДИЦІЙНІ ОБ’ЄКТИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	239
Розділ 7. ЕКОНОМІКА ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ	267
Розділ 8. РОЗПОРЯДЖАННЯ ПРАВАМИ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ ЯК ФОРМА КОМЕРЦІАЛІЗАЦІЇ ПРАВ	294
Розділ 9. ПРАВОВІ ОСНОВИ ЗАХИСТУ ПРАВ ІНТЕЛЕКТУАЛЬНОЇ ВЛАСНОСТІ. ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА ПОРУШЕННЯ ПРАВ	325
РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ДО НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ	352
КОРИСНІ ІНТЕРНЕТ-РЕСУРСИ	387
ГЛОСАРІЙ	388